

Romantiek als tijdgeest

Volgens C.S. Lewis heeft er binnen de westerse beschaving eeuwenlang een vrij constante en betrekkelijk eenduidige tijdgeest gewaaid. Dat was de tijdgeest van het premoderne Europa, die werd gestempeld door de Kerk. De Kerk was de gestalte waarbinnen de erfenis van Israël en van de antieke beschaving werd voortgedragen in het Avondland en die ons Germanen en Kelten heeft gekerstend. Het is een fascinerende vraag wanneer deze premoderne christelijke tijdgeest is begonnen te verdwijnen. Aanzetten daartoe zijn reeds in de late Middeleeuwen en in de vroege moderniteit van de zestiende en zeventiende eeuw waarneembaar, maar de echte beslissende omslag lag volgens Lewis rond 1800 in de Romantiek. Het boek van Hans Kennepohl, *We zijn nog nooit zo romantisch geweest*, lijkt deze lewisiaanse gedachte te bevestigen.

Hans Kennepohl (1967) is filosoof en journalist. Hij is hoofd Programmering van het Rotterdamse debatcentrum Arminius en eigenaar van het Amsterdamse bureau Serious Culture. *We zijn nog nooit zo romantisch geweest* is zijn debuut.

Het boek opent met een Proloog waarin de auteur een aantal hedendaagse verschijnselen, zoals voetbalnationalisme, gevoelservaringen, authenticiteit en ambachtelijke natuurlijkheid, beschouwt als uitingen die het gevolg zijn van de Romantiek. Het is onvoorstelbaar dat iemand in de Middeleeuwen of in de zestiende eeuw dergelijke zaken zou waarderen. Het woord 'romantisch' had vòòr 1800 een negatieve betekenis: alleen buiten de Kerk en buiten de klassieke wereld waarin het Latijn de voertaal was, uitte je ongebreideld je emoties: je deed dat in de 'romaanse' ofwel de 'romantische' talen: de volkstalen.

Vanaf 1798 koos de filosoof Friedrich Schlegel juist dit woord ter aanduiding van een nieuwe, vrije en expressieve kunstvorm: de Romantiek. De kern hiervan is de individuele en vrije zelfontplooiing van de mens tegenover de knellende banden van de maatschappelijke orde en conventies. Jean-Jacques Rousseau zag de mens als een van nature goed wezen dat middels een natuurlijke opvoeding moest worden ingewijd in het goede leven. Ieder mens is uniek en moet ook kunnen groeien en bloeien in zijn uniciteit. Binnen deze omtuining kan dan ook het genie tot wasdom komen: de kunstenaar, de schrijver, de denker en de musicus. Het genie staat op bijzondere wijze in verbinding met zijn gevoelswereld. Volgens Coleridge is de verbeeldingskracht de kern van de ziel. De kunstenaar wordt hierdoor geïnspireerd tot grote scheppingen. Hij leeft op de toppen van zijn kunnen en volgt zijn innerlijke drijfveren en impulsen. De extravagante dandy Lord Byron is hier bij uitstek het type van de vrije, ongeremde authentieke mens.

Deze negentiende-eeuwse Romantiek heeft als elitaire beweging een enorme invloed gehad op de twintigste en éénnentwintigste eeuwse volkscultuur. Zij is afgedaald op het niveau van de Viva en de BNN. In tal van verschijnselen neemt de auteur deze romantische cultuur waar.

Er is een complete geboortecultuur ontstaan waarin gepleit wordt voor allerlei authentieke manieren om te bevallen, de natuurlijkheid van borstvoeding en yoga-gymnastiek voor zwangere vrouwen én mannen.

Als het kind eenmaal geboren is wordt het als een uniek en onschuldig wezen grootgebracht, waarbij het enerzijds blootgesteld wordt aan allerlei authentieke ervaringen via films en anderzijds daar middels kijkwijzers tegen beschermd wordt.

Op school moet er voor ieder kind speciale aandacht zijn, er zijn voortdurend ochtendjes waar ouders en grootouders kunnen komen kijken naar de unieke verrichtingen van hun (klein)kinderen.

Voor leraren wordt het steeds lastiger om met ouders om te gaan die niet kunnen begrijpen dat hun prinsje of prinsesje in de klas een onhanteerbare drukteschopper is.

Er ontstaan binnen en buiten deze schoolwerelden allerlei complete subculturen voor jongeren: gothics, skaters en hipsters. Binnen deze culturen kunnen individuen zich aansluiten bij grotere gehelen van individuen: groepsculturen.

De vrije, romantische liefde is zo ongeveer het hoogste doel op aarde. De best verkochte Nederlandse roman aller tijden is het boek van Kluun, *Komt een vrouw bij de dokter*, dat gaat over een man wiens vrouw kanker heeft maar die zelf allerlei authentieke avontuurtjes heeft terwijl zij ligt te sterven. De liefde heeft goddelijke trekken aangenomen en lijkt God te hebben vervangen, zo stelt de auteur. Op begrafenissen wordt de liefde soms aangeroepen als iets eeuwigs, blijvends. Dit alles is een secularisering van de liefde Gods en van de liefde waar I Kor. 13 over spreekt. Veel hedendaagse spiritualiteit – mindfulness, yoga, meditatie – is een uitvloeisel van de romantische aandacht voor de vrije, niet-kerkelijke spiritualiteit die zich sterk richtte op de natuur, het gevoel, de muziek en de liefde.

Tenslotte plaatst hij zelf enkele kanttekeningen tegenover de Romantiek. Is de mens wel zo goed van nature? Hoe authentiek zijn we als de cultuur ons authenticiteit oplegt? Is al die gevoelsaandacht niet wat al te overdreven en banaal?

Het is al met al een aardig boekje geworden. Het is in een snelle, gekruide stijl geschreven en bevat treffende voorbeelden en waarnemingen: het is al met al een vrij romantisch boekje geworden!

Op geen enkele manier is hier echter sprake van een fundamentele kritiek op de romantische tijdgeest. Waarom zou dit alles goed of slecht zijn? Wat is het alternatief? Wat mij betreft zou het alternatief kunnen liggen in een herstel van de grote premoderne traditie van de Kerk, met daarin verwerkt de goede ontdekkingen van de moderne tijd en de Romantiek: de ontdekking van het gevoel is in zichzelf niet onjuist, mits deze bijzondere faculteit die de mens is gegeven – naast rede en ervaring – stoelt op het fundament van het geloof dat heenwijst naar God Zelf.

Hans Kennepohl, *We zijn nog nooit zo romantisch geweest*, Uitgeverij Lemniscaat, isbn 978 90 477 06168, Paperback, 230 blz., prijs 19,95 euro